

njem susjednih pripovjedačkih tradicija, posebno u ruskim i kazahskim pričama, koje su po karakteru i mehanizmu pripovjednih tradicija prikladne za usporednu obradu.

Ante Nazor

Magyar Hiedelemmonda Katalógus, Öszeállította: Bihari Anna, A Catalogue of Hungarian Folk Belief Legends, Compiled and translated by Anna Bihari. Előmun-kálatok a Magyarság Néprajzához, 6. MTA Néprajzi Kutatócsoport, Budapest 1980, 328 str.

Katalog mađarskih mitskih predaja (predaja o vjerovanjima) izdan je dvojezično na mađarskom i engleskom jeziku na zgodan i praktičan način. Na str. 157—221. donosi se engleski tekst autoričina uvodnog članka i prijevod cijeloga kataloga. Uz svaki tip predaje naveden je u engleskom tekstu broj njegovih registriranih primjera, koji se poimence citiraju u mađarskom dijelu kataloga. Mađarski dio knjige sadržava još i kratki predgovor Tekle Dömötör, antologijski izbor tekstova pojedinih tipova predaja i bibliografiju. Šteta je što izbor tekstova nije preveden na engleski.

Kako se vidi iz uvodnog članka, u Mađarskoj se već niz godina sustavno radi na katalogiziranju usmenih predaja — povijesnih, etioloških i mitskih. (O pripremanju kataloga mitskih predaja i o općim problemima koji su s time povezani govori A. Bihari i u referatu *Notes on the Catalogue of Hungarian Folk Belief Legends* u zborniku međunarodnih rasprava posvećenih studiju usmene proze: »*Artes populares*«, 4—5 Budapest 1979.).

Građa obuhvaćena ovim katalogom zasad je parcijalna. Prema podacima iz uvoda, katedra za folklor Sveučilišta u Budimpešti registrirala je u svojoj arhivskoj zbirci oko 8.000 tekstova mitskih predaja i oko 2.000 dodatnih općih podataka o vjerovanjima. Ta građa, preuzeta znatnim di-

jelom iz raznih drugih arhivskih zbirki i publikacija, bila je temelj za izradu kataloga. Bibliografski podaci u katalogu obuhvaćaju približno polovicu svih sistematiziranih i klasificiranih tekstova, što znači — kako autorica sama navodi — da ova knjiga još nije konačno redigirani mađarski nacionalni katalog mitskih predaja. No njezina građa i način klasifikacije, ako i nisu izneseni u definitivnom i potpunom obliku, nedvojbeno su ipak reprezentativni a i veoma korisni. Korisni su dvojako: kao praktičan pokušaj sistematiziranja građe, koja još uvijek nameće otvorena teorijska pitanja, npr. o razgraničenju srodnih grupa i o odnosu među trima osnovnim formama — među podatkom o vjerovanju, memoratom i fabulatom i, s druge strane, osobito je koristan i uvid u glavne likove i sadržaje mađarskih mitskih predaja. To je naročito dragocjeno nama istraživačima iz susjedne zemlje s tradicijama koje su često srodne.

Građa je razvrstana u glavne skupine označene slovima A — R, koje se dijele u manje skupine a po potrebi i u dalje podskupine. Kao nosioci glavnih skupina uzeta su nadnaravna bića i pojave. Navest ćemo te glavne skupine, dopunjene mjestimice i značajnijim podskupinama:

A. Sudbina, usud, kobni predznaci; B (nedostaje); C. Sablasti i sablasne pojave; D. Procesije duhova; E. Boravak na drugom svijetu; F. Demoni i čuvari prirode; G. Podmetnuto demonsko dijete (naš »podvržek«); H. Začarana bića — Transformacije; J. Vrag; K. Demoni bolesti; L. Ljudi s nadnaravnim moćima: 1. vještice, 2. pastiri, 3. kočijaši, 4. ljekari, vračari, 5. vidovnjaci, 6. čarobnjaci, 7. prima-lje, 8. »taltoš« (biće srodno našem krsniku, zduhaču), 9. putujući đaci (grabancijaši), 10. ostali ljudi s nadnaravnim moćima; M. Mitske biljke i životinje; N. Zakopano blago; O. Nadnaravna bića: 1. »liderc« (biće srodno našem maciću); 2. vatrenjaci, 3. mjernici kao prikaze (naši »inžiliri«), 4. »lijepe djevojke« 5. patuljci u rudniku, 6. »lijepe gospođe«, 7.

ostala nadnaravna bića; P. Čarobni predmeti; R. Tabu.

Koliko je ta podjela dosljedna, koliko je teorijski utemeljena, u koliko je mjeri može povezati i uskladiti s dosadašnjim (malobrojnim!) katalogima mitskih predaja drugih naroda, pitanja su koja nadilaze namjeru ovog kratkog informativnog prikaza. No da je katalog ovakav kakav jest veoma upotrebljiv i poticajan, to je izvan sumnje. Baš zbog toga treba požaliti zbog jednog njegovog nedostatka, koji umanjuje upotrebljivost kataloga. Iz njega su, naime, izostale dvije veoma važne skupine: predaje o smrti i mrtvima (skupina B) i predaje o vilama. Prema autoričinu objašnjenju ove su skupine izostavljene jer je svaku od njih posebno obradio opširno jedan drugi autor — obje na mađarskom jeziku, pri tom drugu samo u rukopisu. No zapravo, kad bi te dvije pojedinačne posebne klasifikacije bile objavljene i na znatno dostupniji način, to još ne bi bio razlog da se iste skupine ne inkorporiraju i u kompleksan katalog mitskih predaja.

Maja Bošković-Stulli

A Motif Index for Lost Mines and Treasures Applied to Redaction of Arizona Legends, and to Lost Mine and Treasure Legends Exterior to Arizona, by Byrd Howell Granger, FF Communications No. 218, Soumalainen Tiedeakatemia Academia Scientiarum Fennica and Tucson University of Arizona Press, Helsinki 1977, 277 str.

Predanja i priče o sakrivenim rudnicima i zakopanom blagu su internacionalnog karaktera. Komparativna izučavanja, koja bi široko zahvatila ovu tematiku, moguća su jedino na osnovu poznavanja regionalnih materijala. Poduhvat B. H. Grendžera (B. H. Granger) da sačini katalog motiva predanja o sakrivenim rudnicima i zakopanom blagu, na tlu Arizone, predstavlja samo deo napora koje bi u tom pravcu trebalo načiniti.

Knjiga se sastoji iz uvoda, u kome autor upoznaje sa ispitivanim materijalom, svojim pobudama za ovakav napor i ukazuje na rezultate nekih ranijih istraživanja, kojima se u svom delu koristio. To je, pre svega Tomsonov (Stith Thompson) indeks motiva. Autor nalazi da je više motiva iz ovog indeksa primenjivo na predanja o sakrivenim rudnicima i zakopanom blagu. On pominje i istraživanja G. T. Harleja (Gerard T. Hurley, **Buried Treasure Tales in America**, Western Folklore, X (July 1951), 197—216.) koja su mu takođe bila od koristi.

Nakon uvoda sledi pet poglavlja, dva priloga i bibliografija.

U prvom poglavlju ispitivač bliže upoznaje sa materijalom koji istražuje. Njega čine 339 predanja iz Arizone, od toga 71 potiče iz originalne usmene tradicije, dok ostala predstavljaju sekundarne izvore. B. H. Grendžer ih je podelio, kako sam kaže, u logične kategorije. Autor ovde koristi hronološki princip klasifikacije i ispitivani materijal svrstava u četiri perioda: španski period, rani američki period, predanja o rudniku Izgubljeni Holanđanin (The Lost Dutchman Mine) i moderni period. On, međutim, ne tvrdi da su predanja stara toliko koliko nam je od savremenosti udaljen period u koji ih svrstava. Po mišljenju istraživača svaka od pomenutih kategorija predanja ima neka svojstvena obeležja, koja u nastavku želi da pokaže i obrazloži.

Centralni deo knjige čine četiri poglavlja, analogno periodima po kojima su predanja svrstana. Svako od njih sadrži redakcije tekstova predanja, sa komentarima i tabelama motiva.

Tako drugo poglavlje čine tekstovi predanja iz ranog španskog perioda, odnosno od dolaska prvog belog čoveka u Arizonu (kraj XVI v.) do kraja meksičke dominacije, zapravo do 1848.

Autor zaključuje da je struktura radnje ovih predanja veoma jednostavna. (Ovde se B. H. Grendžer koristi ispitivanjima prethodnih is-